

IN PATRIS MEMORIAM

HORATIVS ANTONIVS BOLOGNA

Fructibus inclemens aluit me flumen acerbis:
 Tammarus ingratus commoda parva dedit.
 Qui violens nassas rapuit lymphaque minaci
 conatus memet mergere saepe furens,
 cum puer in liquidis ludebam solus in undis, 5
 turbabam placidam verbere promptus aquam.
 Gramineas ripas, scopulos litusque profundum
 populus abscondit tegmine celsa suo.
 Praerupti scopuli cingunt nunc stagna refusa,
 nunc rapidos cursus, quos pecora aegra petunt. 10
 Huc ducit violenta sitis per prata iuventam,
 corpore quae sordes vespere pellat aqua.
 Fluminis in lymphis quotiens periire puelli,
 gurgite quos miseros unda voravit iners.
 Insani voluere rapi, sine cortice nantes, 15
 insidiis capti, mente carente metu.
 In campis fluvium propter me degere vitam
 iusserunt puerum fata maligna diu.
 Hic diram tolerare famem, tolerare dolores
 paupertas docuit me miseranda silens. 20
 Virtutes didici magnas, ferventibus agris
 aestivi solis, solus acerba ferens.
 Hic pecus aequoreum stagnis ingentibus errat,
 caeruleis pennis aequora lata quatit.
 Lanigerum pecus huc ducit defessus arator, 25
 huc validos tauros cornigerasque boves.
 Indomitus genitor sociae natisque tenellis
 nutrimenta refert ipse labore suo.
 Tammarus ipse suis alimenta referre solebat
 immotis lymphis, nocte silente, bonus. 30
 Qui labor ille, pater, fuerit, tibi noctibus udis
 auxilio dicas, ripa et arena, precor.
 Mensibus in gelidis quotiens tu nudus in amplis
 mansisti scopulis, imbre cadente, pater!

35 In fluvii lymphis noctu captare solebas
 vel querulas ranas caeruleumque genus,
 qua rapidae saliunt lymphae piscesque leguntur :
 hic anguilla latet, pascua et antra petit.
 Lenibus in scopulis venator pandere nassas
 40 nocte soles, zephyro gurgite flante super.
 Anguillas piscesque cupis captare misellus
 nocte, quibus solus pellere damna soles.
 Qui noctes agis et multas, pater alme, sonoris
 fluminis in ripis, nocte ferente gelu.
 45 Ignibus hic quotiens pellebas frigora cruda
 arboris ad truncum, mente petente domum.
 Obscurum caelum pater unus, lumina cuncta
 conspiciebat, opus noctibus ipse ferens.
 Servabas nassas et solus retia parva,
 50 depellens fures nocte dieque vagos.
 Anguillas pisces vendebas impiger, acris
 percurrens valles, oppida, rura, vias.
 Qui raro capis et nassis laqueisque retortis
 squamosos angues, quos alit unda ferax.
 55 Piscibus impositis humeris, nassasque relinquis
 vepribus in densis, quos levis unda lavat.
 Rus peragrans solus, fingis felicia mente,
 divitias spernis, laetus honesta cupis.
 Maestitiam raro praebebat vultus in arvis,
 60 cum tua conspiceret munera tanta, Ceres.
 Cum cuperes vinum, raro tua tempora Baccho
 vespere rorabas, sole ferente sitim.
 Rura gravis peragrans, pernix longinqua petebas,
 incertus quaerens tegmina tuta, specum,
 65 cum Phoebi radios cuperes vitare cadentes,
 solus agis durum pondere lassus iter.
 Oppidulo ingrato, genitor, captare solebat
 vorticibus pisces, retia grata trahens.
 Anguillis missis raro gravis aere redibat
 70 incertis gradibus, munera parva ferens.
 «Sospite me, puer hic numquam piscator habendus!
 has fugiet nassas!», protulit ipse frequens.
 «Quam miseram mihi dedebant mala numina vitam,
 tu, puer, ignores tristia tanta, precor.
 75 Nullus erit dives dulcem qui praebeat escam,
 qua pellam miseram vespere prole famem.
 Tammarus hic nobis, alto qui gurgite servat

divitias magnas, tam bona multa feret.
 Conditor aeternus rerum custodiat aevum
 in longum, quia tu, Tammare, dona dabis! 80
 Tu bonus es nobis, quoniam tu corpora nostra
 mirificis donis, fructibus uber alis.
 Auxilio natis semper tu, Tammare, magno ;
 tu nobis donas, unda quod alta tegit ».

Tammarus ipse fuit, genitos qui mutus alebat : 85
 caeruleae lymphae nos aluere diu.
 Fructibus e fluvio ductis statuere parentes
 pellere felices, prole petente, famem.
 Nulla pater cupiit magno tum pectore regna :
 pauperiem duram praetulit ille opibus. 90
 « Tammarus ipse cibum tribuet generosus in undis,
 quem servat vitreo gurgite, crede, puer!
 Paupertas nobis quoque nocte putatur amica ;
 prompta venit semper, mente parante bonum.
 Prata vides tu, nate, silens : sunt parva, misella. 95
 Illa ferent segetes, dulcia poma, dapes.
 Nocte cubo vigila gelidas prope fluminis undas,
 vimineas nassas, retia parva tuens ».

Quae lacrimans ais ipse silens, properante per arva
 siderei caeli sole virensque nemus. 100
 « Immites pecudes patulis servabis in agris
 tu numquam, tauros indomitosque boves.
 Docta volens hominum solus volitabis per ora
 muta ; tuas laudes invida corda ferent.
 Doctorum prolis praeceptor clarus haberis, 105
 Castalis musis unus amicus eris.
 Donarunt corpus divi tibi, nobile pectus,
 infirmum quod erit, virgine dante dapem.
 Hospitibus Veneris magnas praebentibus ipse
 delicias gestis, nocte cadente, libens. 110
 Blanditiis frueris, mulier quas una ministrat :
 artibus illa viros decipit atque capit ».

Commotusque taces, lacrimis manantibus. Humens
 defluit ex oculis gutta, madente gena.
 Sublatis manibus sic Christum orare solebas, 115
 expertum quoniam tristia pectus erat :
 « Te precor his, Pater omnipotens hominumque Redemptor,
 pro nato verbis : Parce, benigne Deus :
 parce bonus puero tenero, Tu, parce nefandis
 peccatis. Illi crux siet una salus. 120

Ne mulier veniat, pectus rapiatque maligna,
 Te, Pater Omnipotens, Christe benigne, precor.
 Te voco, quae Christum, dulcissima Virgo, tulisti
 in gremio sancto, munera tanta refer:
 125 hunc puerum vitet mulier, quae damna parabit
 crudelis, diro dente nocebit ei.
 Vipereum mulier secum tulit ipsa venenum,
 quo, ducente viro, membra tenella vorat».

Detersis oculis, manibus caput ipse movebas
 130 intonsum pueri, et ore loquela fluens:
 «At iuvenis fortissimus es, veniente procella:
 conspice sidus, erunt dona benigna Dei.
 Deliciis ornare potes fragilissima vitae
 tempora, quae fugiunt, nocte cadente, puer.
 135 Sed praeclarus eris populique per ora volabis;
 me laetum faciunt munera sancta Dei.
 Perge, puer: te vita docet, quae coepta per annos
 labentes uni sunt facienda tibi».

Quae promissa pater potuisti solvere laetus,
 140 per fluvium rapidum retia multa trahens.
 Invitus puerum ducis me texere nassas,
 quae viburna doces carpere posse libens.
 Quas artes didici, genitor, cum laetus in arvis
 degebas vitam, gramina lenta legens.
 145 Multa puer didici, genitore docente, per arva,
 sed pastor numquam, patre volente, fui.
 Quae dederit mihi dona Deus, iam conspikor ipse,
 hac aetate silens, tempus inerme fugans.
 Sed venit tempus, tantum quod munus acerbe
 150 abstulit hoc aevo, morte premente patrem.
 Gaudentem tenet ille malus felicibus Orcus
 coeptis, dum genitus clara per ora volat.
 Marmoreum tenet ossa viri mutumque sepulcrum:
 ornatur lacrimis, lumine, flore, prece.
 155 Hic iacet et genetrix, semper comitata maritum.
 Advena miratur. Verba suprema monent:
 HIC AVIDA MORS ATRA MANV TENET OSSA PARENTVM
 QVOS NATI FLENTES HOC POSVERE LOCO
 QVI FVERINT MALA QVAE TVLERINT QVAE VOLNERA FATI
 160 TAMMARVS ET RVPES ARVA MISELLA DOCENT
 HOSPES SISTE PRECES FVNDAS PRECOR IPSE BENIGNVS
 MVNERIBVS DONET TE DEVS VNVS ABI